

Täysistunto

Tiistai 8.12.2015 klo 14.00—4.12

38. Hallituksen esitys eduskunnalle Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 132/2015 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 38. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja ympäristövaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

3.48 **Markus Lohi kesk:** Arvoisa puhemies! Tämä Metsähallitus-laki, joka nyt on tuotu tänne eduskuntaan, on pitkän prosessin tulosta. Jo viime kaudella suunniteltiin johtuen, voisi sanoa, eurooppalaisista säännöksistä — ainakin näin sitä perusteltiin — tätä metsähallituslain muutosta ja sitä, että metsätalouspuoli tästä erikseen yhtiöitetään Metsätalous Oy:ksi.

On selvää, että kun varsinkin tuolla Pohjois-Suomessa ja erityisesti Lapin alueella Metsähallituksella on erittäin suuri merkitys kansalaisille ihan heidän arjessaan, kun Metsähallitus hallinnoi muun muassa Lapin pinta-alasta noin 65:tä prosenttia, niin siellä ollaan hyvinkin kriittisiä sen suhteen, minkälainen tämä lain sisällön tulisi jatkossa olla. Itse lähdän siitä, että nyt kun tätä ollaan uudistamassa, niin ei riitä se, että me teemme vain pakolliset muutokset, vaan pitää tunnistaa ne tämän hetken tilanteessa olevat ongelmakohdat, jotka vaativat myös korjausta.

Osaltaan tässä kuulemiskierroksella ja prosessin edetessä on otettu huomioon sitä palautetta, joka on tullut alueilta ja eri osapuolilta lausunnoissa ja kuulemisten yhteyksissä, mutta vielä voi sanoa, että tähän lakiesitykseen sisältyy tiettyjä ongelmia, jotka on syytä nyt valiokuntakäsittelyssä tarkkaan harkita. Nostan tässä esille kaksi asiaa. Toinen on se, joka hallitusohjelmassakin otetaan esille, tämä johtamisjärjestelmä ja sen selkeyttäminen. On edelleen sellainen kuva, että ehkä tässä ei ole vielääkään tarpeeksi onnistuttu muokkaamaan sitä riittävän selkeäksi niin, että tulisi, voisin sanoa, (Puhemies koputtaa) johtamisen kanalta optimaalinen malli.

3.51 **Eeva-Maria Maijala kesk:** Arvoisa puhemies! Metsähallitus-laki puhuttaa, mietityttää. Meidän tehtävänä on tehdä siitä nyt kelvollinen. En tiedä ketään, joka odottaisi tätä osakeyhtiölakia tyytyväisenä ja innolla, mutta huhtikuussa tulee voimaan uusi direktiivi palveluiden käyttöoikeussopimusten kilpailuttamisesta, ja sitä ennen meidän tulee järjestellä uusiksi Metsähallituksen metsätalousasiat. Ainakaan minä en ole valmis ottamaan sitä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

riskiä, mitä sitten tapahtuisi, jos tätä ei tehdä. Jos emme muuta lakia, niin sen jälkeen tulisi avata myös valtion metsienhoito avoimille markkinoille. Toivottavasti ei mitään tapahdu, mutta kilpailun voisi voittaa vaikka puolalainen suuryritys. Minä en ainakaan ole valmis ottamaan sitä riskiä, että ulkomaiset firmat saattaisivat olla hoitamassa metsiämme. Yritetään rakentaa sellainen laki, että Metsähallituksen nykyiseen toimintamalliin olisi mahdollisimman vähän muutoksia.

Metsähallitus on nykyäänkin ja pysyy sekä maa- ja metsätalous- että ympäristöministeriön budjetissa ja ohjauksessa. Tämä on koettu ongelmalliseksi. Uudessa lakiesityksessä on yritetty vahvistaa ja selkeyttää johdon roolia, mutta johtajalle ei voida laittaa päätettäväksi ympäristöministeriön alaisia lakisääteisiä tehtäviä, koska tämä johtajan palkkaus on kuitenkin maa- ja metsätalousministeriön alaista toimintaa, eli maa- ja metsätalousministeriön alaisella rahalla ei päätetä ympäristöministeriön alaisista asioista.

Lakiesityksessä on kuitenkin yritetty mahdollisuuksien mukaan ohjata eri ministeriöiden alaisia toimintoja paremmin yhteistyöhön. Vaihtoehto meillä oli se, että ympäristöministeriön ohjauksen alla olevat julkiset hallintotehtävät muuttuisivat kokonaan erilliseksi organisaatioksi, ja se ei ole varmastikaan kenenkään etu. Parempi on se, että meillä on pienillä ongelmilla yhteistyötä, kuin se, että nämä toiminnot ovat kokonaan erillään. Tavoite on, että luontopalvelupuolelle eli ympäristöministeriön ohjaukseen ei pitäisi tulla yhtään lisää valtaa eikä tehtäviä eli tilanne pysyisi entisellään. Kyse on ympäristöministeriön ohjauksessa olevista lakisääteisistä töistä, ja on meidän kaikkien etu, että ne ovat osa Metsähallitusta eivätkä kokonaan erillinen organisaatio.

Tästä esityksestä on tehty hyvin paljon lausuntoja erityisesti meiltä Lapin eri kunnista. Nämä on mielestäni kohtalaisen hyvin otettu mukaan näissä erityisperusteluissa ja lain muokkauksessa. Siitä olen jopa pikkuisen, varovaisen tyytyväinen. Se osoitti sen, että meitä ollaan kuitenkin valmiita kuulemaan. Mutta laki ei todellakaan ole vielä valmis. Meillä on edessä ensi keväänä maaliskuussa vielä iso savotta. On tullut esille, että laissa on vielä perustuslaillisiakin ongelmia todennäköisesti. Kyse on lähinnä johtamisesta, ministeriön työnjaosta ja esimerkiksi saamelaisasioiden päivittämisestä. Nämä ovat korjattavissa siihen mennessä, kun lakia aletaan eduskunnassa hyväksymään maaliskuussa.

Itse olen esittämässä tähän lakiin ainakin 6 §:n yhteiskunnallisiin velvoitteisiin lisäyksiä. Mielestäni paikallinen yhteistyö tulee olla siinä kirjoitettuna velvoittavasti lakiin eikä vain ohjaavalla tasolla toimiviin perusteluihin. Yhteiskunnallisiin velvoitteisiin tulisi lisätä myös metsäautoteiden käyttö, sillä yksityiselle metsänomistajalle tuli yhtäkkiä syksyllä velvoite maksaa 15 senttiä per kuutio per kilometri Metsähallituksen teiden käytöstä. Käytömaksu johtaa siihen, että jotkin yksityiset metsät ovat menettämässä arvonsa kokonaan.

Perusteluihin taas odotan lisää täsmennystä toimitusjohtajan tehtäväkuvaukseen. Siinä tulisi muun muassa määritellä paremmin johtajan rooli maa- ja metsätalousministeriön alaisen metsätalouden ja ympäristöministeriön alaisen JHT:n toimintojen yhteensovittamisessa, jotta vältetään esimerkiksi ristiriitaisten lausuntojen julkituominen. — Otan lisää myöhemmin tästä asiasta.

3.56 Hanna Halmeenpää vihr: Arvoisa puhemies! Uutta Metsähallitus-lakia on todella valmisteltu pitkään ja hartaasti jo vuosien ajan, ja lain valmistelu keskeytettiin viime vaalikauden loppupuolella silloisen maa- ja metsätalousministeri Petteri Orpon toimesta.

On hyvä ajatella niin merkittävästä asiasta kuin mistä tässä on kyse, mitä se todella pitää sisällään. Metsähallitus omistaa noin kolmanneksen Suomen maa- ja vesialasta. Metsähal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

lituksen luontopalvelut vastaavat julkisista hallintotehtävistä, joihin kuuluvat muun muassa kansallispuistojen, muiden luonnonsuojelualueiden ja kulttuuriomaisuuden hoito, kaikilla Metsähallituksen alueilla virkistyskäytön ohjaus sekä metsästys-, kalastus- ja maas-
toliikenneasiat.

Lain valmistelu aloitettiin uudestaan nykyisen vaalikauden alussa. Uuden valmistelun alusta lähtien tätä prosessia on leimannut melko perusteeton kiirehtiminen ja hieman jopa salamyhkäisen oloinen valmistelu. Esimerkiksi uusi kuulemiskierros merkittävien lakiluonnokseen tehtyjen muutosten jälkeen esitettiin alkuun kokonaan evätyksi aikatauluun vedoten, mutta ehdittiin sitten lopulta kuitenkin käydä, kun herännyt kansalaiskeskustelu tätä sinnikkäästi vaati. Tälle valmistelutavalle ei ole kyllä kunniaksi sekään, että nyt tämän valtavan suurta kansallista omaisuutta koskevan lakiesityksen lähetekeskustelu tapahtuu kello 4 aamuyöllä ilman asianomaisen ministerin läsnäoloa. (Eduskunnasta: Juuri näin!)

Metsähallitus-lain uudistuksessa oli alun perin kyse vain EU:n vaatiman liiketoiminnan kilpailuneutraliteetin takia tehtävistä tarpeellisista säädöksistä, mutta uudistus puuttui moniin muihinkin säädöksiin koskien erityisesti julkisia hallintotehtäviä eli luontopalveluja. Lakiin ollaan tekemässä Metsähallituksen yhtiöittämisen ohella siis useita sellaisia merkittäviä muutoksia, joilla ei ole mitään tekemistä EU:n kilpailulainsäädännön vaatimuksien kanssa. En nyt tiedä, mikä tässä oikein tietona paikkansa pitää tuon direktiivin voimaantulon osalta, tapahtuuko se huhtikuussa vai vasta tulevana syksynä, niin kuin on myös eräistä lähteistä kuulunut.

Luonnonsuojelun, retkeilyn ja kansalaisten oikeuksien kannalta lakiesityksen selkein puute on se, että yleiset vedet sekä luontaistalousalueet siirrettäisiin pois julkisten hallintotehtävien taseesta, josta olisivat pois myös luonnon ja virkistysalueiden kannalta tärkeät alueet, kuten valtion retkeilyalueet. Lakiesityksen kokonaisuus, siinä tavoitellut muutokset ja todelliset vaikutukset ovat melko vaikeasti ymmärrettäviä ja monilta kohdiltaan tulkinvaraisia. Siksi aihe onkin herättänyt huolta kansalaisissa ja kansalaisjärjestöissä ja kunnissa poikkeuksellisen paljon. Lakiesitys voi toteutuessaan vaarantaa Metsähallituksen toiminnan ohjaamisen eduskunnasta käsin sekä kansallisomaisuuden säilymisen pysyvästi suomalaisilla. Lakiesityksen toteutuessa Metsähallituksen toiminnasta näyttäisi tulevan aiempaa suljetumpaa ja vaikeammin seurattavaa niin kansalaisille kuin eduskunnallekin.

Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on huomattavia muutostarpeita, joita en lähde tässä kaikkia tarkkaan esittelemään. Totean kuitenkin esimerkiksi näistä valtion vesialueista, että niitä on yhteensä 2,4 miljoonaa hehtaaria. Ylä-Lapin luontaistalousalueita on 360 000 hehtaaria, ja nämä ovat niitä alueita, jotka halutaan sieltä luontopalveluiden taseesta pois. Isoja asioita. Perustuslain näkökulmasta kyse on siitä, pystyykö Metsähallituksen konserni toimimaan niin, että Metsähallituksen metsiin liittyvät tuotantotaloudelliset tehtävät ja budjettivaroin hoidettavat julkiset hallintotehtävät ovat aidosti riippumattomia toisistaan.

Arvoisa puhemies! Kyseessä on kuitenkin myös kuntien ja erityisesti pienten, metsäisten Itä-Suomen ja Lapin kuntien etu, ei vain siis yleinen etu niin kuin kansallisomaisuudesta puhuttaessa on yleensä. Metsähallitus-lain uudistus nimittäin vähentää kuntien verotuloja kunnissa, joissa valtion maita on paljon. Näitä metsävaltaisia ja vähäväkisiä kuntia huolestuttaa, miten valtion metsätalouden yhtiöittäminen vaikuttaa kuntien yhteisöverokertymään. Tämä huoli on aivan aiheellinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 77/2015 vp

Arvoisa puhemies! On täysin ala-arvoista, että tätä lähetekeskustelua todella aamuyöstä käydään tämän kokoluokan asiasta ilman ministerin läsnäoloa. Esitän, että hallituksen esitys eduskunnalle Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi jätetään pöydälle ja lähetekeskustelu käydään ministeri Tiilikaisen läsnä ollessa täysistunnossa torstaina 17.12.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Halmeenpää on ehdottanut, että asia pannaan pöydälle 17.12.2015 pidettävään täysistuntoon. Asia siis jää pöydälle. Onko muita ehdotuksia pöydällepanon ajankohdasta?

4.01 Timo V. Korhonen kesk: Arvoisa puhemies! Esitän, että tämä asia käsitellään huomismessa täysistunnossa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Anteeksi, nyt minä en kuullut. (Timo Korhosen välihuuto) — Asia selvä, huomiseen keskusteluun.

— Tai itse asiassa ollaan jo tämän päivän puolella, eli seuraavassa täysistunnossa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Siis ei huomismessa, vaan seuraavassa täysistunnossa.

Juuri näin.

4.02 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Korhosen tekemää esitystä.

4.02 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa puhemies! Pidän perusteltuna tuota edustaja Halmeenpään esitystä siitä, että ministeri Tiilikainen olisi paikalla. Olen saanut kansliasta tiedon, että hän on tämän viikon ilmastokokouksessa Pariisissa ja ensi viikon alun Brysselissä ja hän on ensimmäisen kerran läsnä torstain istunnossa, joten pitäisin hallituspuolelta edustajienkin kannalta kohtuullisena sitä, koska tässä on niin paljon avoimia kysymyksiä, kuten tässä edellä puheenvuorossa. Kun myös hallituspuolueen edustajat kysyvät tästä lakiesityksen sisällöstä, niin pitäisin perusteltuna, että myös ministeri olisi paikalla. Toivoisin tätä esitystä myös hallituspuolueiden edustajien kunnioittavan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kiinnitän huomiota, että edelleen puheenvuorot voivat koskea vain pöydällepanon ajankohtaa.

4.03 Sanna Marin sd: Arvoisa puhemies! Juuri näistä edustaja Ojala-Niemelän mainitsemista syistä myös minä kannatan tätä edustaja Halmeenpään tekemää ehdotusta, että asia käsiteltäisiin silloin, kun asianosainen ministeri on täällä asiaa esittelemässä. Tässä on niin isosta asiasta kyse.

Asian käsittely keskeytettiin.